

BIBLISK-LUTHERSKT MAGASIN

ÅRGÅNG 4
NUMMER 1
2019

INNEHÅLL	Sida
Redaktionellt	2
Lutherana	2

INSTITUTET FÖR BIBLISK-LUTHERSK FILOLOGI

Redaktionellt

Bäste läsare, *Biblisk-lutherskt magasin* har inte utkommit efter sin tredje årgångs dubbelnummer 1–2 (2014). Nu gör tidskriften en nystart med en fjärde årgång. I detta nummer presenteras i svensk översättning en artikel som C.F.W. Walther skrev i Missourisynodens teologiska tidskrift *Lehre und Wehre*.¹ Walthers kritik av Landeskirche(n) i Tyskland (i vår översättning 'landskyrka/-or') träffar naturligtvis också andra samfund som delar ett eller flera drag med dessa.

Redaktören

Lutherana

Förord

Vi ser oss nödgade att med blott få ord inleda detta häfte som påbörjar tidskriftens tjugofemte årgång:

Förvisso har vi "missourianer" från första början måst vandra vår väg mycket ensamma. Men nu, efter att vi har måst avlägga ett allt kraftigare vittnesbörd mot gemenskapen med de "lutherska" landskyrkorna i vårt tyska fädernesland, och i synnerhet efter att våra syskon i tron och bekännelsen i Tyskland omsatt vårt vittnesbörd i handling, har också de få vänner som vi hittills haft utanför vår egen gemenskap nästan utan undantag vänt sig bort från oss, ja, delvis också mot oss.

Detta ska visserligen inte förvåna oss. Det har ju aldrig så mycket varit den rena läran i sig som har lett till fiendskap mot dess företrädare, och allra minst är detta fallet i vår likgiltiga tid, men att göra allvar av den, att uteslutande hålla fast vid den, att förkasta och fördöma dess motsats och framför allt att i praktiken utöva läroståndpunkten, det är vad som i alla tider har framkallat fiendskap. Själveste en Herodes Antipas lyssnade "gärna" på Döparen.² Men när denne satte sin lära i verket mot honom, då förvandlades vänskapen till dödlig fiendskap. Så sade också den forne kardinalen i

Salzburg att Luthers lära "kunde han väl uthärda, men att låta reformera sig från sin vinkel[mässa], det var outhärdligt".³

Så är det än i dag. Vilken lära är man inte i våra dagar beredd att tolerera, bara den ställer sig fridsamt vid sidan av övriga alternativ? Och just de människor som vill gälla för rättrogna presterar de mest otroliga saker under denna tolerans. Iaktta bara harmonin som visar sig i de akademiska lärarkollegierna, den fridsamma samvaron på pastoralkonferenserna, tonen i recensionerna!

Även om iakttagelserna som vi själva gör i dessa saker föga förvånar oss är de mycket smärtsamma för oss. Vi är inte som Deutschmann.⁴ Som bekant brukade han säga att han aldrig var så nöjd som när han hade fått disputerat. Vi kan tvärtom betyga att vi får ojämförligt mycket mer glädje av att fördjupa oss i den Heliga Skrift och lära den till vår egen och andras uppbyggelse än av polemiken. Ja, vi bär nödvändigheten av polemiken som ett kors. Att anses vara ismaeliter, vars hand ska vara mot alla och som allas hand ska vara mot, och se hur den ena dyrbara vännen efter den andra förvandlas till fiende, att stå där ensam, det är inget skämt för oss utan bittert och tungt. Vi är visserligen långt ifrån att vilja jämföra oss med Luther, men såsom Luther sade mot sakramentföraktarna måste också vi säga mot dem som på sin höjd tillerkänner oss ett självpåtaget martyrskap: "I den mån som vi märker av gamle Adam i oss är vi tyvärr bara alltför benägna att trots alla läromässiga skillnader sluta fred med alla människor, i synnerhet alla dem som vi – efter kärleken – håller för trogna. Men vi är fångade och kommer inte ut. Texten står där alltför mäktig och vill inte låta sig rivas loss från sin betydelse genom ord."⁵

Visserligen menar nu även de trogna pastorererna att det är en ytterst svår fråga om man kan ha gemenskap med en landskyrka som kallar sig luthersk, en kyrka i vilken förpliktelsen till de lutherska bekännelse-skrifterna ännu inte officiellt har avskaffats, eller om man inte i stället måste separera

från en sådan kyrka. Men om den Heliga Skrift verkligen är Guds sanna och klara ord – och det är den! – så finns det väl ingen lättare och säkrare besvarad fråga om man så bara är en duktig katekeselev.

Att hävda att ens en av vår tids ”lutherska” landskyrkor är enig i tro och bekännelse skulle vara löjligt. Detta gäller även om man bortser från de rationalistiskt skolade eller det helt ovetande folket. I nästan alla ”lutherska” landskyrkor står ju bakom katedrarna och i predikstolarna uppenbart falska profeter, uppenbara villolärare, arianer, pelagianer, sakramentföraktare etc., till och med uppenbara rationalister och andra smädare av Kristus, ja, panteistiska gudsförnekare. Med dem står de trogna predikanterna i kraft av sitt medlemskap i sin landskyrka i kyrko-, sakraments- och predikstolsgemenskap. En del av dem erkänner de som sina tillsyningsmän, och därför måste de emellanåt också låta dessa lära (läs: förföra) de själar som de, de trogna predikanterna, har fått sig anförtrodda, för att nu inte tänka på att de som vill gälla för rättrogna i dessa kyrkor inte är eniga själva i sitt tal eller, när detta lyckas dem i den ena eller andra saken, det inte sker *i samma uppfattning och samma mening*,⁶ eller att knappt någon ens vågar påstå att den evangelisk-lutherska kyrkans bekännelse till alla delar är hans egen bekännelse, som han inte ”på något sätt, vare sig i sak eller form, avviker från ... utan vill i stället med den Helige Andes nåd ... fasthålla och förbli [vid]”.⁷

Att det nu är *mot Guds ord* att tillhöra en sådan landskyrka, det må vara som medlem eller till och med som en dess tjänare, är så tydligt och klart att det är en gåta hur en omdömesgill person kan bestrida eller ens betvivla det. Så ofta som Guds ord befäller avseende falska lärare: *Vänd er bort från dem* (Rom 16:17); *Gå inte som omaka par i ok med dem som inte tror* (2 Kor 6:14); *Gå ut från dem och skilj er från dem* (2 Kor 6:17); *Vänd er bort från sådana människor* (1 Tim 6:5) [denna läsart finns i en del av handskriftstraditionen]; *En villolärare skall*

du visa ifrån dig (Tit 3:10); *Ta inte emot honom i ert hem eller hälsa honom välkommen* (2 Joh 10), så ofta som Guds ord befäller så fordrar den klart och tydligt att man ska skilja sig från gemenskaper som de nutida ”lutherska” landskyrkorna, så att den som ändå stannar kvar i en sådan kyrka är olydig mot Guds klara ord. Alla invändningar som man reser mot detta är spetsfundigheter, medvetna eller omedvetna. När de ställs mot Guds ord viker de bort som dimma för solen och brinner upp i anfäktelsens eld som halm.

Liksom gemenskapen med de från sanningen avfallna landskyrkorna är i strid med Guds klara ord, strider den *mot den rättrogna kyrkans klara bekännelse*. Vår grundbekännelse Augsburgska bekännelsen inte endast börjar med orden ”Våra kyrkor lär med *stor endräkt* ...” och upprepar dem i de följande artiklarna med ”Vidare lär de ...”. Enligt den är också den sanna kyrkan överhuvudtaget ”*de heligas*⁸ *samfund, i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt*⁹ *förvaltas*” (Artikel VII). Den lutherska *Konkordieformeln* bekänner nu vidare i hela vår kyrkas namn: ”Vi tror, lär och bekänner, att den ena kyrkomenigheten icke skall fördöma den andra, därför att den har flera eller färre utvärtes, av Gud icke påbjudna ceremonier än den andra, *om de eljest äro eniga i läran och alla dess artiklar* ävensom i de heliga sakramentens rätta bruk” (Epitome, X).¹⁰ De som vill gälla för rättrogna och som håller sig till en gemenskap liknande den som de ”lutherska” landskyrkorna är i vår tid, förnekar alltså i handling dessa mycket viktiga delar av vår rättrogna kyrkas bekännelse. För var är den landskyrka som med Augsburgska bekännelsen kan säga: ”*Ecclesiae magno consensu apud nos docent*”?¹¹ Var är den landskyrka som den i Augsburgska bekännelsen givna beskrivningen av den sanna kyrkan passar? Var är den landskyrka som uppfyller det nödvändiga kriteriet på en kyrka som man inte får fördöma, nämligen att *dess tjänare äro eniga i läran och alla dess artiklar*? En sådan landskyrka existerar inte längre! Alla

argument med vilka man försöker rädda sin bekännelsetrohet trots sin gemenskap med dagens landskyrkor är därför bara undanflynkt. När de ställs mot vår rena bekännelses klara ordalydelse, krossas de som vassrör under tyngden av ett klippblock; när de ställs inför det egna samvetets domarsäte, måste de tystna som tomma ursäkter.

Liksom Guds klara Ord och den rätttroga kyrkans klara bekännelse fördömer gemenskapen med våra dagars landskyrkor har också *vår kyrkas alla trogna lärare* hittills fördömt en sådan gemenskap. Först och främst har vi den trogna förmaning som Luther riktade till Georg Major kort före sin död. Den är välkänd, men kan inte upprepas ofta nog. I den heter det bl.a.: ”Den som anser sin lära, tro och bekännelse vara sann, riktig och säker, *han kan inte stå i samma stall med andra som förespråkar falsk lära eller är fästa vid den* eller fortsätta ha något gott ord för djävulen och hans anhang.”¹²

Vågar då de fortfarande kalla sig lutheraner som står *i samma stall med andra som förespråkar falsk lära eller är fästa vid den*, d.v.s. hör till samma kyrka? Aldrig! Visserligen skönmålar man denna allians med kätterska människor med att den lutherska kyrkans lära ännu är ”officiell lära” i vissa landskyrkor. Med det vill man utan tvivel ha sagt att den rena lutherska läran ännu är den *enda legitima* i en sådan landskyrka, eftersom kyrkans ämbetsinnehavares förpliktelse till den lutherska bekännelsen ännu inte har blivit upphävd. Men låt oss bortse från att man i flera ”lutherska” landskyrkor, bl.a. i Sachsen, avskaffat eden till bekännelsen och att löftet som ersatt den med avsikt är så försvagat och så tvetydigt formulerat att också en uppenbar rationalist förmår att avlägga det och många rationalister nu även avlägger det utan att tveka, medan dylika själva medger att de avlade den gamla eden under svåra samvetstyng: bortsett från detta är hela teorin att en kyrka är sann så länge den rena läran är ”officiell lära” i den (såsom Breslausynoden nyligen offentligt deklarerade) inget annat än ett juridiskt påhitt. Vad

bryr sig Gud om att ett kyrkosamfund på papperet behåller stadgan att endast den rena läran är legitim inom det, när var och en faktiskt lär som det behagar honom och herrar kyrkoledare, konsistorier, synoder och superintendenten inte ens ser snett på detta, och till råga på det allt som oftast själva insätter kända villolärare och tar dem i sitt försvar? Att den rena läran på detta sätt är ”officiell lära” i en landskyrka gör den bara mer förkastlig. Till ett sådant hycklande¹³ samfund ropar Gud i sitt ord som till det avfallna judiska samfundet: *Du som predikar att man inte skall stjäla, du stjälar. Du som säger att man inte skall begå äktenskapsbrott, du begår äktenskapsbrott. Du som avskyr avgudarna, du plundrar templen* (falsk lära är ju avgudadyrkan!). *Du som berömmar dig av lagen, du vanärar Gud genom att bryta mot lagen* (Rom 2:21b–23). Ja, till en sådan kyrka ropar Gud just av det skälet att den rena läran såsom den säger är ”officiell lära” i dess mitt, medan den inte är i svang vare sig offentligt eller privat: *Hur kan du tala om mina stadgar* (nämligen på papperet), *och ta mitt förbund på din tunga, du som hatar tillrättavisning* (d.v.s. lärotukt) *och kastar mina ord bakom dig? Om du ser en tjuv* (nämligen en lärotjuv, Joh 10:8), *håller du med honom, och med äktenskapsbrytare ger du dig i lag* (falsk lära är andligt äktenskapsbrott, Jer 29:23) Ps 50:16b–18. Sådana kyrkor skulle *inte* synda lika grovt om de lät det officiella sväva helt och upphävde varje förpliktelse till den rätttroga bekännelsen som de gör nu när de bär den som en mask, bakom vilken en hel skara falska profeter försöker gömma sina nunor, låt vara förgäves. Efter att *Luther* i sin klassiska skrift *Om koncilierna och kyrkan* från 1539 har visat att den sanna kyrkan framför allt känns igen på Guds Heliga ord, tillägger han: ”*Vi talar emellertid om det yttre ordet, som predikas muntligt genom mänskliga varelser som dig och mig.* För ett sådant har Kristus lämnat efter sig *som ett yttre tecken*, genom vilket man ska känna igen hans kyrka eller hans heliga kristna folk i världen. ... Där du nu hör eller ser att

man *predikar*, tror, bekänner det ordet och *handlar därefter*, tvivla inte på att där visst måste finnas en rätt *ecclesia sancta catholica*, ett kristet heligt folk (1 Pet 2:9), även om de är mycket få.¹⁴ Var i vår samtid finns en ”luthersk” landskyrka som har dessa kännetecken? Ingenstans, åtminstone inte i vårt arma, gamla tyska fädernesland. Luther kunde på sin tid säga om *sin kyrka*: ”För det fjärde kan ingen förneka att vi har predikoämbetet och *Guds ord i dess renhet* och rikedom. Vi lär och för fram det flitigt, utan *någon tillsats av ny, egen, mänsklig lära*, precis som Kristus befallde och apostlarna och hela kristenheten gjorde. Vi upptäcker ingenting nytt, utan håller snarare fast vid och förblir i det gamla gudsordet, så som den gamla kyrkan hade det. Som en och samma kyrka tillsammans med dem är vi *därför* den rätta, gamla kyrkan som lär och tror samma Guds ord. *Därför försmädar papisterna ännu en gång Kristus själv, apostlarna och hela kristenheten, när de skäller på oss som ’nya’ och ’kättare’.*”¹⁵ Men försmädar påveanhängarna då kanske Kristus själv, apostlarna och hela kristenheten också när de bespottar de *nuvarande* ”protestantiska” eller ”lutherska” landskyrkorna som nya och kätterska? – Tyvärr inte. Vi lutheraner blir ju bespottade av våra fiender på grund av de ”lutherska” landskyrkorna. När jesuiterna och deras likar pekar på ”landskyrkorna” och kallar den lutherska kyrkan ett Babel nära undergången måste vi antingen sänka blicken av skam eller ljudligt bekänna att dessa landskyrkor visserligen bär namnet luthersk – men på det [falska] sättet som den romerska kyrkan bär namnet katolsk.¹⁶ Sorgliga skådespel är de här och var hållna större kyrkodagarna och -konferenserna som ska visa Antikrists kyrka att en reformationens kyrka ännu existerar.

Alla rättrogna lärare i vår kyrka bedömer saken som Luther. Så definierar till exempel *J.W. Baier*, en av de sista representanterna för den lutherska ortodoxin, en sann synlig kyrka som man kan och ska ha gemenskap med: ”när den offentliga förvaltningen av ordet och sakramenten är ren och oför-

därvad och när Guds ord vid kyrkans sammankomster lärs bibelenligt rent och utan förvanskningar stridande mot den katolska¹⁷ tron och god moral, och såsom de äkta trogna har detta inplanterat rent i sina hjärtan, *så att de i tron irrande oheliga för att undvika uteslutning från kyrkans gemenskap tvingas att antingen dölja felet eller överge dem.*”¹⁸ Efter denna definition återstår endast att antingen inte räkna in den lutherska kyrkan under de sanna kyrkorna utan under de falska, fördärvade och då dem som är mer fördärvade, såsom de reformerta, metodistiska och baptistiska m.fl. kyrkorna – eller fränkänna dagens ”lutherska” landskyrkor rätten till namnet och karaktären luthersk, såsom kyrkor med vilka ingen lutheran borde ha gemenskap.

Det som de ortodoxa lärarna i vår kyrka har lärt om detta, det har de sedan också *omsatt i handling*. De lät sig inte föras vilse av vare sig blotta namnet ”luthersk” eller en endast formell bekännelse till vår kyrkas bekännelse. Efter Luthers död dels hävdade kryptokalvinisterna, synergisterna, majoristerna, adiaforisterna och andra med stor beslutsamhet att de hette och var lutheraner, dels deklarerade de t.o.m. offentligt att den Augsburgska bekännelsen, dess Apologi, Schmalkaldiska artiklarna och Luthers båda katekeser var deras bekännelse som de höll fast vid. De rättrogna på den tiden upprätthöll likväl varken kyrko-, nattvards- eller predikstolsgemenskap med dem. Till exempel är Hesshusius enig med alla vår kyrkas rättrogna lärare att det är orätt att avlösa och ge nattvarden till sådana kristna som är medlemmar i andra församlingar betjänade av rättrogna pastorer.¹⁹ Men i fråga om sin tids falska lärare som uppträdde under lutherskt namn skriver han, i överensstämmelse med alla renlärliga teologer: ”Det fallet kan inträffa att andra människor, som inte tillhör vår hjord utan lever under det antikristna påvedömet eller bland falska lärare, såsom kalvinister, *synergister, majorister, adiaforister*, schwenkfeldianer, som en kristen måste akta sig för, ... att de vill ha våra tjänster och söker sakramentet hos oss. I sådana och liknande fall står det pastorn

fritt att ge sakramenten till varje människa, hon må sedan komma från soluppgången eller solnedgången (så länge hon omvänder sig rätt och tror evangeliet), i kraft av ordet i Joh 16: '[Den Helige Ande] skall överbvisa världen', d.v.s. Kristi rike och det heliga predikoämbetet sträcker sig över hela jordkretsen och är inte bundet till någon ort, person eller tid. Och att kristna som undviker sina präster, som sprider falsk lära och hädelse, och söker sakramenten i andra hjordar hos rättskaffens lärare handlar kristet, det framgår av Kristi ord i Matt 7:15, likaså av Paulus ord i Fil 3:2; Rom 16:17."²⁰

Visserligen menar sig många i landskyrkorna ha visat att vår kamp mot deras kyrka är helt oberättigad genom att särskilt peka på att de själva ju inte har orsakat utan ärvt de kyrkliga förhållandena sådana de nu är. De är resultatet av en historisk utveckling, så endast ett ohistoriskt och formalistiskt sinne kan vägra finna sig i dem, menar de. Men en sådan motivering är mer värdig en påvetrogen människa än en som vill gälla för luthersk teolog. Också påvens rike är ett resultat av en historisk utveckling, ja, även Satans rike! Visar det kanske på ett ohistoriskt och formalistiskt sinne att man inte vill erkänna dessa förhållanden, som vi inte har orsakat utan ärvt, som berättigade, utan i stället betraktar dem som något som måste förändras, kosta vad det vill?!

Många av våra motståndare säger faktiskt själva: "Det står klart för oss också att det inte kan fortsätta så här, att det slutligen måste bli en brytning, att skilsmässan mellan stat och kyrka och därmed en upplösning av stats- eller landskyrkorna bara är en fråga om tid. Men *än har inte tiden kommit*, och det är ju riskfyllt att gå egna vägar. Tecknet till uttåget måste Gud själv ge. När Gud säger till oss som till Mose: 'Gå nu! Jag skall sända till dig farao, och du skall leda mitt folk, Israels barn, ut ur Egypten. ... Jag är med dig.' (2 Mos 3:10, 12), ja, då ska vi dra ut ur statskyrkans trädhus och lämna allt, och inte en kotte ska bli kvar." För det första är detta inte ett dugg bättre än judarnas gamla tal,

som profeterna gick till rätta med. När de befalldes att bygga det andra templet, sade de: *Tiden har ännu inte kommit, tiden för att åter bygga upp HERRENS hus* (Hagg 1:2). Det är rentav något ännu värre. Genom att förbli i statskyrkan överträds inte bara *befallningar*, om vilka det med rätta heter: "Praecepta affirmativa obligant quidem semper, sed non ad semper"²¹, utan också *förbud*, om vilka det med samma rätt heter: "Praecepta negativa obligant cum semper, tum ad semper"²². För vi usla människor *förmår* ju i många fall inte *göra* det som vi är *befallda* att göra. Men vi ska och måste under alla omständigheter *låta bli* det som vi är *förbjudna* att göra, om vi vill undgå Guds onåd.²³ För det andra är en dylik förövändning inget annat än det uppenbaraste svärmeri. När Guds *ord* säger vad vi ska göra så är det drömmeri att vänta på en annan, särskild och *ny uppenbarelse* från Gud innan man går med på att lyda Guds klara bud. Visst måste Herren göra allt även vid utträdet ur de avfallna landskyrkorna. Men han vill göra det *genom oss*. Han vill inte nödga oss som [han nödgade] Farao, utan leda oss som Israel med sitt ords moln- och eldstod. Tanken "när Herren själv går före oss, då ska vi glatt följa med" är inget annat än en kiliastisk och svärmisk vilosoffa för gamle Adam, klentron och otron. Tiden för uttåget har kommit för länge sedan, och det är inte sant att vi "missourianer" var först om att basunera till uppbrott. Män som den salige Rudelbach²⁴ gjorde det redan för länge sedan.

Slutligen är den mest skimrande motivering som man brukar anföra för ett kvarstående i landskyrkorna att om de trogna pastorerna lämnade landskyrkorna skulle de många kära själar som ännu skulle stanna kvar i dem gå förlorade – och det heter ju med rätta "Salus populi suprema lex esto!"²⁵ Dock är även denna motivering bara ett skenargument. För det första skulle av det följa att en predikant i den unierade kyrkan eller någon annan fördärvlig sekt, ja, till och med i påvens kyrka, som kommer till en klar förståelse, måste stanna kvar i den kyrkan för de kära själarnas skull,

medan Guds ord ju klart fördömer dem som följer den jesuitiska grundsatsen: *Låt oss göra det onda, för att något gott skall komma av det* (Rom 3:8). För det andra är det helt annorlunda med saken. Genom att de trogna pastorerna *lämnade* landskyrkorna för Guds befallning och sina samveten skulle ingen själ gå förlorad. De som är av Gud skulle antingen följa dem ut eller genom Guds nåd bli bevarade om de stannade kvar endast av svaghet i förstånd. Men att de trogna pastorerna *stannar kvar* i den avfallna landskyrkan och med all makt försöker upprätthålla den, *därigenom* har utan tvekan otaliga människor redan gått förlorade, och ännu fler kommer att göra det. Om däremot de trogna pastorerna skulle gå ur och samlas till en fri efter Guds ord formad kyrka med det rena ordet och ett oförfalskat sakrament samt en evangelisk läro- och kyrkotukt skulle därigenom den lutherska kyrkan åter bli en stad på ett högt berg.²⁶ Tusen och åter tusen av dem som nu sover skulle vakna och bli frälsta. Djävulen har aldrig haft något emot att några *enstaka* blir frälsta om han samtidigt kan ta igen skadan genom *tusentals* som går förlorade. Men om de trogna pastorerna inom landskyrkorna pekar på hur liten de separerades hjord är och därför vill hålla sina medlemmar kvar i landskyrkorna strider de bara mot sig själva. För vem bär skulden till att den fria kyrkan är så liten? Definitivt inte de som tillhör och tjänar den utan uteslutande de trogna som – inte för bukens skull utan (vill vi gärna tro) – av klenro hellre stannar i gemenskap med Kristi fiender än går ihop med och håller sig till dem som bekänner den rena sanningen. Klagan är hos Gud!

Således kommer denna tidskrift inte att hålla tillbaka vittnesbördet mot de fördärvade "lutherska" landskyrkorna heller under det nya året: Ju hemskare, ju fördärvligare för själen försvaret av landskyrkorna från de trogna predikanternas sida i dem är, ju mer därigenom känslan för sanning och rätt i de väckta kristna avtrubbas och en omvändelse görs rentav omöjlig, ju mer de trogna medlemmarna i kyrkans styrelse och de trogna pastorerna således syndar, de som

så fort ett samvete av den Helige Andes verkan har vaknat upp bemödar sig om att vagga det till en obekymrad sömn, genom att överskylla det gudlösa tillståndet, och därigenom dämpa den Helige Andes verk, desto mer uppfattar vi som vår plikt att höja vår röst mot det.

Vi vet mycket väl hur svag denna vår röst är men också hur stark och mäktig sanningen är. Vi livnär oss ingalunda på en förhoppning att göra stora erövringar genom vårt vittnesbörd, men mäter inte ens framgången och välsignelsen från vårt vittnesbörd efter det. Den välsignelse som vi hoppas på består framför allt i att de trogna, som inte har troskraften att ge upp alla jordiska stöttor för kyrkan och i Herrens namn gå in i ett tillstånd av det slag som en gång den apostoliska kyrkan var i, ändå ska bli bevarade från att efterhand allt mer acceptera sina kyrkliga förhållanden och överlämna sig själva och de sina utan motstånd i deras våld, att de tvärtom ska bli uppskrämda till att kämpa mot den insmygande förstörelsen och rädda vad som ännu räddas kan av den gamla renläriga kyrkans spillror, eller att många, bara för att bevisa hur onödig eller i varje fall förhastad en separation från landskyrkan är, åter letar fram de gamla lutherska skatterna. Om vår kamp härvid inte inbringar oss själva annat än hat och hån kommer detta dock de trogna själar till åtnjutande som av sina trogna pastorer hålls som fångar i statskyrkofängelset. Vi har redan på annat håll gjort den erfarenheten att somliga av vårt vittnesbörd tvingats att bekänna sig till den lutherska kyrkan, läran och praxisen, trots att de inombords var och är fientliga mot den. Det leder visserligen inte till välsignelse för dem själva, men väl för de människor som de har fått sig anförtrödda. Vi tröstar oss här med Paulus som skriver till Filipperna: *"En del predikar visserligen Kristus för att de är avundsjuka och söker strid, men en del gör det i god avsikt, av kärlek, eftersom de vet att jag är satt till att försvara evangelium. De andra söker strid och predikar Kristus av orena motiv och tror att de kan göra min fångenskap tyngre.*

Än sen? Kristus blir ändå på ett eller annat sätt predikad, för syns skull eller uppriktigt, och det är jag glad över” (Fil 1:15–18). Det är välbekant hur mycket Luther glädde sig över det goda hans vittnesbörd verkade också i påvedömet.

Till slut är frågan här inte ”Vad hjälper din kamp?” utan ”Vad fordrar Guds ord?”. Om vi har svaret på den frågan, gäller det att lyda – såvida Guds nåd och ett saligt slut är oss kära – och med förtröstan lägga framgången i Guds hand. Och om inte bara världen utan också kyrkan skulle tyckas hamna i spillror genom vår lydnad, kan och bör vi med glädje se framåt: Gud kommer att ta hand om det.

Må det tillåtas oss att avsluta förordet till den nya årgången av vår tidskrift med ett trefaldigt vittnesbörd som hör till ämnet: ett från en hedning, ett från fornkyrkan och ett från en renlärig luthersk teolog.

Cicero skriver: ”Aut undique religionem tolle, aut usquequaque conserva.”²⁷

Synoden i Laodicea [någon gång mellan 345 och 381 e.Kr.] slog fast: ”ὄτι οὐ δεῖ αἰρετικοῖς καὶ σχισματικοῖς συνεύχασθαι.”²⁸

Dannhauer skriver: ”Non est dicendum ave, quibus Deus cave.”²⁹

Not till ”Redaktionellt”

¹ ”Vorwort”, *Lehre und Wehre*, 25:1 (1879), s. 1–11. I översättningen av bibelställen har Svenska Folkbibeln (1998) använts, i översättningen av ställen ur Bekännelskrifterna *Svenska kyrkans bekännelskrifter* (SKB), 1957. Bibelcitater återges oftast med kursiv stil; andra kursiveringar återger spärrad stil. Kursiv stil satt av Walther i bibelcitater återges med fet stil. Översättningen syftar till trohet mot originalet, varför ett antal citat (men inte alla) på latin och grekiska bevarats i brödtexten. Walthers ”(recht)gläubig” dels ”troende”, dels ”trogen”, återges med ”(rätt)trogen”. En viss bearbetning av litteraturhänvisningar har gjorts, bibelhänvisningar och hänvisningar till Weimarutgåvan och även mer lättillgängliga utgåvor har lagts till. Hakklamrar markerar de få förklarande tilläggen i översättningen. Ett antal kommentarer och kompletterande material från redaktören till texten finns i noterna.

Noter till ”Lutherana”

² Mark 6:20. Med dödlig fiendskap syftar Walther säkert på slutresultatet: att Herodes låter avrätta Döparen.

³ Walch¹, XVI, 2060. Weimarutgåvan av Luthers verk (WA 30 III, 283) ger yttrandet en annan betydelse så, att den inte längre stöder Walthers bruk.

⁴ Syftar väl på Johann Deutschmann, 1625–1706, professor i teologi i Wittenberg som skrev omkring femhundra disputationer (*Religion in Geschichte und Gegenwart*⁴, 2, 1999, sp. 772).

⁵ *Warnungsschreiben an alle Christen zu Strassburg*, Walch¹, XV, 2449; WA 15, 394.

⁶ 1 Kor 1:10.

⁷ *Concordienbuch*, utg. Müller, s. 21; SKB s. 41–42.

⁸ Walther har ”aller Gläubigen”: ”alla troendes”.

⁹ Walther har ”laut des Evangelii”: ”enligt evangeliet”.

¹⁰ *Concordienbuch*, Müller, s. 553; SKB, 531.

¹¹ ”Våra kyrkor lär med stor endräkt”.

¹² Walch¹, XVII, 1744; WA Br 12, 362.

¹³ Man ska inte förbise att avsikten här inte är att förklara varje medlem eller varje kyrkoarbetare i en landskyrka som hycklare: beskrivningen ”hycklande” gäller samfundet som sådant.

¹⁴ Walch¹, XVII, 2785–2786; WA 50, 628–629.

¹⁵ *Wider Hans Worst*, 1541. Walch¹, XVII, 1659; WA 51, 481.

¹⁶ Walther avser här ordet ”katholisch” (”katolsk”) i betydelsen ”renlärig”.

¹⁷ I betydelsen ”renlärig”, jfr not 16.

¹⁸ ”Quando ministerium publicum verbi et sacramentorum purum et incorruptum est et in ecclesiae conventibus verbum Dei ad Scripturarum normam docetur pure et sine corruptelis, fidei catholicae aut bonis moribus adversis; prout vere credentes id in cordibus suis pure infixum habent; ita ut non-sancti in fide errantes errores suos vel

dissimulare cogantur vel abjicere, nisi excludi e societate ecclesiastica velint” (*Compendium theologiae positivae*, Pars III, caput 13, § 22, not a; Walther (utg.), *Joh. Guilielmi Baieri Compendium theologiae positivae, adjectis notis amplioribus*, III, 1879, s. 638–639).

¹⁹ Med tanke på att dessa tillhör en annan rättrogen pastors hjord, red. anm.

²⁰ Dedekennus, *Thesaurus* II, 1623, s. 438; Dedeken–Gerhard–Grübel, *Thesauri consiliorum et decisionum volumen primum, ecclesiastica continens*, 1671, s. 711.

Bl.a. av slutet av citatet framgår att det är fråga om personer som brutit gemenskapen med sin respektive falsklärande kyrka, även om denna skulle vara till namnet luthersk, red. anm.

²¹ ”Befallningar som befaller något, är visserligen bindande för varje tid, men inte för varje situation.”

²² ”Befallningar, som förbjuder något, är bindande både för varje tid och för varje situation.”

²³ Thomas av Aquino, *Super Epistolam B. Pauli ad Romanos lectura a capite XII ad caput XVI*, Lectio 2. Vi ger citaten (ur Thomas kommentar till Rom 13, vers 9) i sitt sammanhang på latin och i översättning: Enumerat autem praecepta negativa, per quae aliquis prohibetur malum proximis inferre. Et hoc duplici ratione. Primo quidem, quia praecepta negativa sunt magis universalialia, et quantum ad tempora et quantum ad personas. Quantum ad tempora quidem, quia praecepta negativa obligant semper et ad semper. Nullo enim tempore est furandum et adulterandum. Praecepta autem affirmativa obligant quidem semper, sed non ad semper, sed pro loco et tempore; non enim tenetur homo, ut omni tempore honoret parentes, sed pro loco et tempore. Quantum ad personas autem, quia nulli hominum est nocendum, non autem sufficientes sumus, ut unus homo possit omnibus hominibus servire. Secundo quia magis manifestum est quod per dilectionem proximi implentur praecepta negativa quam affirmativa. Qui enim diligit aliquem, magis abstinere a nocendo illius, quam ei beneficia impendat, a quo quandoque homo impeditur per impotentiam.

”(Paulus) räknar upp förbud, genom vilka man förbjuds att tillfoga nästan ont. Detta sker av två anledningar.

För det första (räknar han upp förbud) för att förbud är mer universella, både beträffande omständigheterna och beträffande personerna; beträffande omständigheterna därför att förbud förpliktar alltid och i alla situationer. För man får under inga omständigheter stjäla eller begå äktenskapsbrott.

Befallningar däremot förpliktar visserligen alltid men inte i alla situationer utan efter plats och tid. För människan binds inte att under alla omständigheter hedra föräldrarna, utan efter plats och tid.

För det andra (räknar han upp förbud) därför att det är mer uppenbart att genom nästankärleken förbud

---

efterlevs mer än befallningar. För den som älskar någon avhåller sig mer från att skada personen än utför välgärningar mot honom: från det sistnämnda hindras människan ibland genom otillräcklighet.”

David Hollazius gör distinktionen mellan *praecepta negativa* och *praecepta affirmativa* i *Examen theologicum acroamaticum*, 1750, s. 1006 (= pars III, sectio 2, caput 1, quaestio 22, probatio c).

²⁴ Syftar på Andreas Gottlob Rudelbach, 1792–1862 (*Religion in Geschichte und Gegenwart*^A, 7, 2004, sp. 662).

²⁵ ”Må folkets frälsning vara den högsta lagen!”

(Cicero, *De legibus*, III, 3, 8)

²⁶ Matt 5:14.

²⁷ ”Antingen upphäv hela religionen eller håll fast vid den på varje punkt” (*Philippicae*, II, 43, 110).

²⁸ ”Man ska inte be med kättare eller schismatiker.” (Kanon 33); H. Bruns, *Canones apostolorum et conciliorum*, 1 (1839), s. 77.

²⁹ ”Man ska inte säga: ’Välkommen!’ till dem om vilka Gud säger: ’Fly dem!’.” (Johann Conrad Dannhauer, *Liber conscientiae apertus sive Theologiae conscientiarum tomus primus*, Pars II, Sect. II, Dial. III, Art. III, thesis 2, 1662, s. 624).